

FELVEZETŐ

LOKÁLIS EMLÉKEZETEK

A 20. századi tudományosság az emlékezés és a felejtés folyamatait, stratégiáit és technikáit állította középpontba. A téma egyik oldalon feltűnő rokonszenvet, támogatottságot, a másik oldalon pedig elutasítást váltott ki. Az emlékezéshez, és ezzel egyidőben, a felejtéshez való jog különböző logikákat eredményezett. Ugyanakkor a szaktudományok – orvostudomány, pszichológia, jogtudomány, történelem, kommunikáció-, társadalom- és kultúratudomány – arra vállalkoztak, hogy terminológiákat és kutatásmódszertanokat, a kutatáshoz szükséges adatbázisokat állítsanak elő. A hagyomány revitalizációjára épülő örökségvédelem és marketingkultúra a társadalmi emlékezet forgalmazására törekszik. Az egyének és a csoportok részéről az emlékezés és a felejtés, a múlt használata közösség-szervező, az egyén számára pedig státusteremtő és orientációs eljárás.

A mondatkutatás *mondakörnek* nevezi az egy személyhez kapcsolódó szűzséket és narratívumokat. Az etnológia *mítosznak* hívja azt a tudatformát (és annak többnyire narratív reprezentálódását), amely a tudás és meggyőződés egy bizonyos szintjén sajátos helyzetértelmezést nyújt. Az antropológia *kultusznak* nevezi azokat a megemlékezési alakzatokat és gyakorlatokat, amelyek egyszerre irányulnak egy adott tárgyra és szervezik (legalább átmenetileg) közösséggé a szertartásban résztvevőket. Mind a mítosz, mind a kultusz megkonstruált kulturális emlékezet, amely részben fedí le az általa reprezentált valóságot. Több funkciónak tesz eleget: időben élteti egy személy vagy egy esemény emlékezetét, kifejezi az utókor elismerését, tiszteletét, explicitté teszi és normatív, valamint mobilizáló funkcióhoz juttatja az utókor értékrendjét, s ugyanakkor folyamatosan élmény-, emlékezet- vagy emlékezőközösséget állít elő. A kultusz különböző természetű elemeket szervez komplex együttesbe (eszmék, alkotások, terek, épületek, tárgyak).

A lokális emlékezet és kultusz az országos közéletben elhíresült (tudós, művész), valamint a település történetében meghatározó egyéniségek (orvosok, papok, pedagógusok, mesteremberek, specialisták) teljesítményeit, életpályáját, életrajzi eseményeit, valamint események emlékezetét tartja számon. A település emlékhelyeket tart fenn és gondoz (szülőház, emlékszoba, sírhely, szobor), emlékünnepeket szervez (évfordulók, településnapok komemorációs mozzanatai), támogatja helyi intézmények (iskolák, kórházak, egyesületek, díjak) névválasztását, emlékdíjak kiosztását.

A lokális emlékezet másik formája állandó kapcsolatot létesít egy országos, nemzeti vagy nemzetközi kultusszal. A helyi élettérben emlékhelyet nyit egy távoli esemény, egy népszerű személyiség számára. Az emlékezés gyakorlása révén a lokális világ folyamatosan kapcsolatot tart a nagyvilággal, megéli a nagyvilághoz való tartozást.

A település az emlékezési rezsimet az ifjúság nevelése, a helyi társadalom integrálása, a turizmus, a lokálpatriotizmus kultiválása szolgálatába állítja.

A Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények jelen száma ezt az aktuális témát veti fel és járja körül.

KESZEG VILMOS